

LUKOV NÁVRAT.

J. Kowalski. Z dalmatských povídek.

Se zachmuřenou tváří vyšel Luka z domku. Duši tížil stín a pod tou tíhou zhasínala všechna radost ze života, radost ze sledování s rodnou půdou.

Bylo podzimní dopoledne. Raní mlhy se rozplynuly, den byl jasný, světlý vzduch třeptal se zlatem a moře a majestátní blahosklonností usmívalo se ve svém tmavě modrém nekonečném pohledu. Bylo nedaleko do pole.

Luka postál chvíli před kůnou, pak pokročil do středu malého dvora a hleděl na svůj domek. Byla to hezká a vlnitá kůna; nižounká, útulná, krytá silně červenými prýsky. Stála na svahu a několik kroků za ní začínaly již kamenné ohrady a mezi kamením zelenaly se vině kmeny.

Zvuk kroků vyrušil ho ze zamýšlení. Za hrubou ohradou je jeho dvorek, utvořenou z naneseného kamenní, ukázalo se dvacetileté děvče. Měla mělnou krásu plodných žen, světlé růžovou pleť, tuhé hnědé vlasy a dobrácké, světle-modré oči. Ty oči záblbné, skoro s chtivou libostí hleděly na svalnatou postavu sotva dvacetipětiletého muže, obléčeného v zánovní, modré "guicce," hodné široké, v krátkém hnědém kazajku; za jejím výstřihem prokvetěla čistá bílá hrubá košile. Smála se na něho.

"Sám doma? Kde máš ženu?"

"Eh, jela do města nakupovat." A Luka se zachmuřil. — Děvče pozdravilo a kráčelo dále. Lukovy chmurné myšlenky se na okamžik za ní rozběhly. — Proč si nevez raději ji, proč nečekal se ženitbom? Byl hlupák!

Pohlédl smutně na mezku, který lhostejně okusoval a zdí sporé odpadky zelených hlávek, poplácal ho na šíji a vyšel. Za chvíli byl mimo domy, mezi kamennými ohradami. Svah byl strmý; v neschůdném stoupání do kopce jako by Luka nalezal útechu. Za chvíli se obrátil; vesnice ležela u jeho nohou, na břehu modrého moře. Proč jí opouštěl, proč se mu zachtělo zisků?

Nemohl-li zde žít v klidu, bez velké námahy a bez hořkosti?

Tu a tam mezi kameny objevovalo se několik nízkých keřů, pak pole, a zase kameny. Znal zde dobře každé místo, již od dětských let. Věděl dobře, že za hřebenem ostrovního horstava stojí několik starých oliv. Skoro se dal do běhu tím směrem. Jeho nohy, opatřené pohodlnou obuví ostrovanů, už zase docela zvyklý skalnaté, drsné půdě domoviny. Už stál nahoře a rozhlížel se kolem, poněkud jsa udučen. Jak dávno, jak dávno — říkal si; a v oči stoupały mu slzy. Shroutil se na veliký kámen a pohřížil se znovu ve chmurné myšlenky.

Vyrostl na tomto malém, hornatém ostrově, kde žil jeho otec, děd a dědův děd, a tak snad do nepaměti. Ostrov byl malý, se třemi vískami, velmi skalnatý. Olivy a víno z kamenných vinic — výborné víno — byly skoro jediným bohatstvím ostrovanů. Pro vlastní spotřebu pěstovali si trochu zemědělskou zeleninu. Žili chudobně a skromně. Vinice a olivové stromy — tyto ostatně skromné — nevyžadovaly mnoho práce. Za to se tu hojně rybařilo. Dole u přístavní hráze byla řada loděk, těžkých rybářských bábek. Bylo to hlavním zdrojem příjmů, byl vlastním životem tohoto malého světa.

Když byl Luka ještě dítětem, brával ho otec na loď. Umění toho učil se ostrovní dítě již od malička a také má pro ně přirozenou zálibu. Jako jiné děcko sáhá po hračce, jako v malém děvčátku záhy se probouzí smysl pozdější hospodyně, tak ostrovní hošík už v pěti letech vyzná se v řízení loďky, zacházení s plachtami, zná používání sítě a jiné rybářské nářadí. A s rostoucí věkem roste jeho zájem a také zkušenosti. Je to vrozený pud po mořskému rybářství.

Tak bylo i při Lukovi. Za raních svítání snášel sítě dolů do člunu, pomáhal připravit plachty, vesloval svými dosud slabými pažemi, hleděl do vody, pátraje po rybách, jež se chytají trojbohem. V létě trávil mnoho hodin ve vodě, koupaje se v některých z ostrovních zátok, nebo pásal ovce; jindy okopával na vinici, česal olivy nebo se toulal ostrovními skalisky. Život plynul tak krásně.

Ale teď dospěl v muže, osiřel. Nakažlivá nemoc zahubila v jednom roce tři z jeho sourozenců. Tak to zde bývá: lékaře ostrovan nevolá — a často by ani nemohl, i kdyby chtěl. Z těch ztracených lidí je k lékařům přes moře daleko. A je-li po celý týden jen trochu rozbourané moře, nic nepohne lékaře, aby podnikl nepřijemnou, a snad i nebezpečnou cestu.

Za dva roky potom zemřel Lukův otec. Při silném větru za mrazivého ledového jitra skládala se člunu prázdne sudy od vína, které byl v městě prodal. Sklouzli a spadl do vody. Nedbaje toho však, pracoval dále. Druhého dne pocítil nevolnost a za týden v horšící se nemoci. Lukovi zbyla jen stará matka a také tu brzo odstěhovala se nahoru: na kopce, týčel se nad vesnicí, kde kolem kostelíka rozkládá se pustý, kamenný a truchlivý hřbitov. — Luka tak v jednatváceti letech osaměl úplně.

Cítil, že nemůže zůstat sám ve svém domě. Vdova Tadije Šešel, přítel jeho otce, přecházela, aby poklidila a vypořádala v hospodářství. Někdy — a zřídka — poslala svou deera. Ale často přijít nemohly ani matka, ani deera, vdova měla několik dětí a krom toho staré vlastní rodiče v domě. Proto Luka dvakrát podlékával — a smluvil se se starou ženou ze sousedství. Když však viděl starou točiči se po světnici, zastavilo se mu. Teprve teď poznal, jak se mu vdovina Ljubica líbí. A co mu dříve nikdy nepřišlo na mysl, napadalo mu nyní neustále; kdykoliv krádel kolem nedalekého domku vdovinu, zastavil se tam. Když nastalo léto čekával za soumraku u kamenné ohrady, která dělila vlnitý domek od příkré cesty; čekával a čekávala teď i Ljubica. Luka se jí líbil; byl hezký, měl ma-jetek, pěknou kůdu, dobré vinyce; a po vesnici se říkalo, že není většího dobráka nad něho.

Byl takový nesmělý — ani si netroufal říci jí, že jí má rád. Seděl teď na balvanu pod širo-

kým olivovníkem, vzpomínal Luka na tu dobu. Ljubica! Byla tak krásná! Vše hlálo, když byl při ní. Zvláště tehdy . . . bylo to v plném létě, Luka se dobře pamatuje. Když byl za slunečného odpoledne lovil na různých místech, zaměřil konečně svou loď kol jižní výspy ostrova, obeplul jej a přistál v malé zátce, vroubené svahy, o které se opíralo slunce. Měl tam nejlepší ze svých vlnic. Přivázal na břehu člun, vstoupil do vlnohradu, kde rudnulo listí, ohledával těžké, do zlatova přecházející hrozny, nazýváje široké listy révy, na než mášel se růževce, úteký purpur zralosti. Bylo mu tak měkce v srdci, když hleděl na roli, jež dávala nejlepší víno, krev života. A zde, v té samotě, kde voněly nízké keře jalové a divoké rozmariny, cosi těšilo a povznášelo. — Dal se mezi kamením, podél břehu. V nedaleké nízké ohradě jí spatřil. Krásnou Ljubicu.

Stála mezi révovými keři, oblečená krátkým bílým živětkem bez rukávů. Hleděla také na plody révy. Přecházela od kmene ke kmene, prohlížela zrající hrozny, odtrhávaje tu a tam listí. — Co stáruvalo, nemělo mítí více místa na tomto poli života. . . Hleděl na ni jako u vytržení. Její silné ruce, obmažené až k ramení, odrážely se svou bělí tak pronikavě od zelené révy. Hustý a mohutný černý vlas povolíl a těžké jeho proudy nesly se jí na šíji a ramena. A jak tu stála, cosi si tíše prozpěvovala.

Luka přeskočil ohradru a rázem ocitl se u ní. Pozdravil a sevřel její ruku ve své. A nepouštěje té ruky, krácel s ní celou vlnici, chválel víno, líbežné divce, hovoře o lovu a stěžuje si ve skrytých narážkách na svou osamělost. A když za hovorou dospěl na dolní konec vlnohradu a odhodl na břeh moře, zahleděl se znovu na ni. Byl zhořzlý — ale v tu chvíli neubrání se myšlence, že Ljubica je krásnější než Matka Boží. Její postava byla stepilá, ale silná, tělo mrštné, jako plachta na větru; hlava na bělostném krku nakláněla se eudně vpřed, jako květy divokých ostrovních fialek na svých ohebných stoncích. Ovál jejího břicha a růžového obličje, hluboký černý pohled, plný pokory a dobroty — věru, vypadala jako světec. Byla to taková silná Madonna, s andělským zrakem a plnými a pevnými řady.

A Luka, vida jí teď ozářenu paprsky zapadajícího slunce, už neodolal. Jako by zde na břehu moře osamělost té zátoky a víno, tajemně zrající nedaleko něho, dodávaly mu odvahy, stisknul silně její ruku a ovínil paží kolem jejího života. Když sklonil hlavu k němu a černý proud jejích kadeří splýnul také jemu na šíji, sevřel jí prudce v náručí . . .

Setrvali tak chvíli. Slunce, které již, již zapadalo, připomnělo jim nutnost návratu. Zavál větřík a Ljubica, vskočivši první do člunu, pevnou rukou jala se rozvíjeti plachtu, kterou napjala na stězi. Luka usedl ke kormidlu; a po boku seděla mu jeho madonna a jeho ruka po celou tu plavbu svírala jí v pasu. Běh záležl jim v posledním ohni paprsku na rozloučenou, vlnice ve žlutoucelé a radnoucí zeleni vysílala horoucí věšbu. Když se ocitli mimo zátoku, opřel se vltir silněji o plachtu; a loď letěla po rozhoupaných vlnách, nahoru dolů, nahoru dolů . . . letěla vítezně a Luka líbal Ljubicu a Ljubica políbky vraeala . . .

Na podzim, za veselí, na němž celá vesť brala podíl, stala se je ho ženou. Jak šťastně žil pak celý rok! Až vnučnul mu ďábel špatnou myšlenku. Rok byl neúrodný, rybolov slabý. Zdálo se, že se ryby z těch končin odstěhovaly. Bylo nutno se uskrvňovat. A Luka přece se těšil, že přikoupí pole, začne novou vlnici, koupí velkou loď a přejedná si na rybaření. . . K tomu bylo třeba peněz a Luka jich neměl.

V tu dobu olivla malá venička kréma častou návštěvou několika Lukových soudruhů z mládí. Vrátili se ze zámorí, z Argentiny a přivešli peníze. Luka, který po dlouhé době opět začal do krémy, zamyšlel se hluboce nad jejich vypravěním. Nemohl-li by také uskúiti štěstí. Jeho soused jezdil už léta za moře. — Dva roky tam vltly pracoval,

třetí rok se vracel a přinášel peníze, kolik na ostrově nevydělal snad ani za deset let. A Lukův bratraneč, a ten, a onen — všichni tak činili. Luka počítal, že za dva, tři roky vydělá, kolik potřebuje.

Opustil teď Ljubicu! To byla nejoblíbenější stránka jeho plánu. Říkal si však, že dva roky nejsou věčností. Vždyť jsou mladí; jí je devatenáct, jemu dvacet tři roky. Úmysl, který mu v mysli hlodál, uzrál za několik dnů. Přemluvil Ljubicu, vyličiv jí, jak vše bude krásné, až se vrátí. Stavěl se silnějším než ona — až sám si zaplakal při pomýšlení, že se od ní musí odloučítí.

A za krátko opustil svou kůdu, plavěl Ljubicu — a s několika jinými vypravil se za moře . . .

A potom, tam daleko za mořem! Byla to těžká práce, při stavbě dráhy; ale dobře platili, zvláště jemu, jenž byl silák a v práci vytrvalý. Soudruzi, se kterými pracoval, byli krajané — a tak neslychal téměř jiné mluvy než své mateřštiny. Skoro se mu nezastesklo. Denně myslel na Ljubicu a modřil se za ni, a když od ní přicházely dopisy, psané rukou řarářovou — byl to pro Luka svátek. Dva a půl roku uplynulo, ani se nenadál.

Pojednou mu bylo chladno. — Zavál velmi studený vítr. Jako syn moře znal Luka velmi dobře, co ten vítr přináší. Hleděl na mořskou hladinu, směrem ke druhému ostrovu na opačné straně; nebyla už modrá — sešedla a její olivnatá šed' víe a více temněla a nepokojně se ševřila.

Proč opouštěl svůj domov? Nebo, proč se vracel? — Napadlo mu opět v hořkém uvážení skutečnosti. A sečna návratu znovu vyzvala před ním. Vystoupil tehdy v městě z parní lodí, vyhledal bárky známých ostrovanů. Když se na jedné z nich přiblížil k ostrovu a spatřil známé domy, známé kameny, tu se mu zachtělo vše líbat. Jaká to byla radostná chvíle! A ničeho nedbaje, neslyše a nevida, jako divý vyběhl do kopce nahoru, ku své kůdi.

Už spatřil Ljubicu před domem. Rozběhl se k ní roztočeně. Všecek chvěl se něhou, rozpínaje náruč . . . Ale — pro Bůh — bylo to možné? . . . Ne, to není Ljubica. A přece to byla ona. — Lukovy rozpjaté ruce sklěsly bezvládně, nesevěřivě se k vyzoučenému objektu. V mozku jako by se mu drtily kameny, u srdce budovalo a do očí draly se slze. Bolest svírala oční koutky, slz ani nepropouštěje . . .

Nepronel slovy, která měl na rtech. Odpotácel se do jizby a sklenuv na lavici, setrval chvíli v toporné ztrnulosti. Zúřivý vztek se ho začal zmocňovat. Sotvaže Ljubicu vstoupila sem za ním, pohlédl znovu na ni — a jejich oči se setkaly. Pak žena odplazila se opět ven, jako spráskaný pes.

Ljubica byla s útekem . . . Dlouho potom Luka nesyechal zed z domu. Ani se ženou nepromluvil. Až za týden, ochutnav u krémě trochu rakije, nabyl jakési rozhodnosti. Ne že by jí byl chtěl ublížit. K tomu byl příliš měkký dobrák a měl jí přece ještě rád. Ale promluvil: a jeho výčitka přinesla na krásnou tvář ženu trochu slz — které však po chvíli zmizely a zůstala jen hostejná tvář. Její ústa nepronesla pak již ničeho. Marně doptával se Luka po vinníkovi, marně čekal upřímné doznání, lítost, marně sliboval odpuštění. — Snad by se byl směl.

Ale Ljubica mlčela jako hrob. Jeho hořkost narůstala. Chodil teď mezi lidi, navštěvoval známé, pátrál. Chtěl se pomstít? Luka sám toho nevěděl. — Tu tak děrpal novou odvahou. Zrodila se v něm myšlenka opustiti znovu ten rodný ostrůvek, kde každá vzpomínka vzbuzovala jen bolest. Snad se vrátí, až zapomeně, tam za mořem. A snad se pak dovede i smřít . . . Skoro se na to těšil!

Zatím vpravil se do starého života, jakým žil dříve; pracoval na poli, sklízel olivy, rybařil. — Ljubice se vyhýbal. Byla krásná i nyní; hledal na její tvář, šíji, ramena, viděl v ní stále Ljubicu, jak se mu zjevila tehdy v zátce na druhou stranu ostrova. Ale když jeho zrak padl na její plný život, který jí činil jaksi mohutnější, dodával jejimu zjevu záblbné, klidné, životodárné zály — tu

se Lukovi svíralo srdce bolestí a líněvem.

Nepřestal pátrati po svůdci. Neboť se mu zdálo, že by nemohl klidu ani tam za mořem, když by toho nevěděl. Už byl na stopě; pak znovu vzdal se podezření. Pojednou náhoda byla mu přízniva; nabyl jistoty.

Tehdy nebylo Ljubice doma. Luka seděl v komoře a s ním tři přátelé. Přišli ochutnat nové víno. Ohnivá stáva rozjářila je všechny a Luka se rozhodl, že jim dá ochutnat po číši starého, sladkého vína, které bylo jeho chlouboou. Sud byl v malém přístavku na dvorku, klíč visel ve světnici na stěně. Bera klíč, Luka jej upustil. Klíč padl do otevřené trubky, která tu u zdí stála; byly v ní šaty. Luka ponořil tam ruku — a prve než nahmatal klíč, ucítil v prstech cosi jiného. Byla to mosazná tabatěrka. Rychle strčil ji do kapsy, vzal hledaný klíč a za chvíli vrátil se do komory se džbánem těžkého, zlatého vína, jemuž dostalo se pak plně chvály. Zpěv rozléhal se komorou.

Za chvíli vyňal Luka z kapsy tabatěrku, tváře se, jako by si chtěl dělati cigaretu. Dlouhý Miho, který seděl mu naproti, sevřel se pátravým zrakem po mosazném předmětu. Lukovi to neušlo. A za chvíli — věděl, komu patřila. A věděl také, že jeho první podezření ho neklamalo.

Napozradil se ani hnutím oka. Zapíjel dále hořkost vínem — a teprve druhého dne rozpoutala se v něm bouře. Rozhodnutí k odjezdu bylo teď neodvolatelné . . .

Vltir zavál silněji a mrazivě. Luka se zvedl. Pohlédl ještě jednou dolů, tam na druhou stranu, kde se kupily sousední ostrovy. Jako by jim dával s bohem. A zvolna krácel dolů ke vsi.

Ljubica snad už bude doma. Poslal jí do města, aby vyzvedla ve spořitelně uložené peníze. Že chce odjet, že peníze potřebuje na cestu, toho jí neřekl. Proč také by jí to říkal? Začal zubý.

Nebyla dosud doma. Sešel dolů, kde přistávaly loďky. Právě jedna z nich ve chvatu a s obtížemi přiblížila se ke hrázi z naneseného kamenní. Ljubice tam nebylo. Ptal se po ní. Řekli mu, že se vrátí asi s druhým členem, dovolil tomu vltir. Kdo ještě zůstal ve městě? Ptal se ještě. Odpověď projela mu jako nůž srdcem. Odjela i vrací se — se svůdcem.

V tu chvíli jeho mírná povaha ho opustila. Sevřel pěstě a prudce vrazil do krémy. Poručil si rakiji a popíjel číšku za číškou. Krémář žasl. Luka, ten dobrý dětský Luka, střídmy a mírný jako beránek — ten že by byl takovým pijákem?

Luka se rozehřál. Teď se už nemohl dočkatí ženina návratu. Snad jí zabije. Ne, Luka věděl, že by toho nedokázal! Ale jeho by měl zabít, zloděje, vraha! — Přepadne ho v noci, probodne ho . . . pak odjede. Rozhovával se.

Rychle zaplatil a vyběhl ven. Člunu dosud nebylo viděti. Pustil se na opačnou stranu vsi a vystupoval po svahu — až se ocitl na místě, odkud bylo viděti přes moře až k městu. Jeho pronikavé oči ostře upřely se na šedivou, teď už prudce a vysoko se zmitající plochu. Vltir burácel. Konečně! Bystrý zrak poměrně objevil loď — byla na moři za toho nečasu jen jediná. Hned jí poznal podle plachty. Vltir hnul jí prudce a ti tam měli co dělat, aby se bez nehody dostali domů.

Všecek jsa netrpěliv a chvěje se, nespouštěl jí s očí. Konečně rozeznával v dáli jednotlivé postavy. Viděl, jak každou chvíli přibývala se vlna, která všechny osoby skropila slavným přivalem. Teď už rozeznával i Ljubicu! A těsně vedle ní seděl — — Luka huěvivě zaklel.

Na lodí museli teď změniti směr a přehoditi plachtu. Byl to nebezpečný výkon. Luka viděl, jak jeden z mužů plachtu odvažuje. Pak čeká chvíli.

V tom okamžiku prudký úder větru . . . Přibývala se vlna. Luka zakřikl.

Loď náhle, jako bleskem, se překotila. Její vyponklý trup pojednou zmizal se zoufale na vlnách a cosi se tu motralo — ženy žen — a malé červené skryty

plavaly po šedých vlnách — čapky mužů.

Luka šleně rozevřel oči; před ním v dále, kde před chvíli viděl loď a plachty, bylo jen šedé zuření vln. Klel na kolena a začal se hlasitě chechtati. A moře burácelo, spokojeně pohazuje svou kořisti . . .

Advertisement for 'Reznický a Uzo' featuring a rooster logo and text: 'Nejmodernější na jižní straně města Reznický a Uzo nářský závod vlnatní v 6. 1401 jižní 16. ul. CYRILL HŘOMEK'.

Advertisement for 'Česká masť' by Rosie Kretschmer, describing a hair cream and listing contact information: '3021 So. 19. St., Omaha, Neb. Phone Douglas 8229.'

Advertisement for 'Stout Old Saxon Beer' with a logo of a man with a sword and text: 'THE TALK OF THE TOWN'.

Advertisement for 'LOUIS BERKA, Český právník a veřejný notář' at '336 Bee Bldg., Omaha'.

Advertisement for 'Schmoller & Mueller's' featuring 'VICTOR VICTROLA' and 'COLUMBIA GRAFONOLA' with contact info for 'SCHMOLLER AND MUELLER PIANO COMPANY, 1311-13 Farnam St., Omaha, Neb.'

Advertisement for 'Grocery and Feznický obchod' at 'vlnatní v č. 1622 So. 10. St. OMAHA, HENRY P. MARQUARDT.'

Advertisement for 'JOHN J. OSTROŇIČ' a 'praktický plumbař' with contact info: '1414 jižní 13. ulice, Omaha, Neb.'

Advertisement for 'Sloup a Mirácký' featuring 'HOSTINEC' at 'v č. 1268 So. 14. St. Omaha'.

Advertisement for 'C. H. Kubát, právník a veřejný notář' at '403 Barker Block, 15. a Farnam, Tel. Doug. 8367, Omaha, Neb.'

Modní svět.

9673. — Oblék pro děvčata. — Střih ve 4 velkotech; 8 10, 12 a 14 roků. — Jest potřeba 3 yardů 27-palcové látky na velikost 10 let. 9672. — Dívčí šaty s "guimpe". — Střih ve 4 velkotech; 4, 6, 8 a 10 let. Vytáhnutí 1 1/2 yardu 30-palcové látky pro "guimpe" a 2 1/2 yardu na šaty pro velikost 6 roků. 9671. — Šaty pro dámy. — Střih ve 3 velkotech; 34, 36, 38, 40 a 42 palce přes prsa. Započítati 3 1/2 yardu 44-palcové látky na velikost 36 palců. 9793. — Dámské domácí šaty. — Střih ve 6 velkotech; 32, 34, 36, 38, 40 a 42 palce přes prsa. Vytáhnutí 1 yardu 30-palcové látky na 38-palcovou velikost. Každý, kdo sobě přeplátni na některé z našich listů, obdrží jeden možný vosek stříh úplně zdarma. Další voseky za 10c jeden. Upozorňujeme naše odběratelky, aby při objednavě voseků stříhů nepopomněly udati mimo označovací čísla, jestli míru svých stříhů.